

VALTIONEUVOSTON ASETUS toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetun toiminnan olennaisuuden vaatimuksen täyttymisestä eräillä aloilla

Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetuksella esitetään säädettäväksi hallituksen esityksessä 116/2025 vp ehdotetussa toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetun toiminnan olennaisuuden vaatimuksen täyttymisestä eräillä aloilla.

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuus

Hallitus on antanut esityksen 116/2025 vp, jossa ehdotetaan uudistuksia toimeentulotukeen. Esityksessä ehdotetaan muun ohessa muutosta siihen, milloin henkilön tulisi ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ja pitää työnhakunsa voimassa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitetulla tavalla. Asiasta säädettäisiin hallituksen esityksen mukaan toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:ssä.

Toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin johdantokappaleessa ja 1 kohdassa säädettäisiin hallituksen esityksen mukaan seuraavasti:

Toimeentulotukea hakeva 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka ei vielä ole kansaneläkelain (568/2007) 10 §:n 1 momentissa tarkoitetussa vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä, tai 17-vuotias henkilö, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa, on velvollinen ilmoittautumaan kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ja pitämään työnhakunsa voimassa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitetulla tavalla, jollei hän ole palkansaajana työssä, jossa työtuntimäärä on vähintään 30 tuntia viikossa.

Kyseisen lainkohdan perustelujen mukaan mikä tahansa palkansaajana toimiminen ei muodostaisi perustetta olla ilmoittautumatta kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi. Henkilön tulisi pyrkiä tekemään täysipäiväisesti töitä oman elantonsa turvaamiseksi. Täysipäiväisen työnteon rajana pidettäisiin 30 viikkotyötuntia. Kyseinen työtuntimäärä on 75 % työaikalain (872/2019) 5 §:n 1 momentin mukaisesta säännöllisestä työajasta. Toimeentulotuen hakija voisi lainkohdan perustelujen mukaan tarvittaessa osoittaa viikkotyötuntimäärän työsopimuksesta, tai jos työsopimuksesta ei kävisi sitä ilmi, hänen tulisi osoittaa esimerkiksi palkkakuitista tai muulla työnantajaltaan saamallaan selvityksellä, että viikkotyötuntimäärä hänen kohdallaan ylittyy. Palkansaajana olemisella tarkoitettaisiin kohdassa sitä, että henkilö saisi palkkaa työstään. Siten esimerkiksi oma-aloitteisella palkattomalla vapaalla olevan henkilön osalta kohdassa tarkoitetun palkansaajana työskentelemisen edellytyksen ei voitaisi arvioida täyttyvän. Kohdan soveltamiseen liittyisi poikkeuksia, joista säädettäisiin saman pykälän 3 momentissa.

Toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa säädettäisiin hallituksen esityksen mukaan seuraavasti:

Viikoittaisesta 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta työtuntimäärää koskevasta vaatimuksesta voidaan poiketa opettajien, kotityöntekijöiden, taiteilijoiden ja luovaa tai esityksellistä työtä tekevien henkilöiden sekä muiden vastaavien työaikajärjestelyiltään epätavallisilla työaloilla työskentelevien osalta. Tällöin työtuntimäärää koskevan vaatimuksen täyttyminen määritellään siten, että työtulojen tai työajan perusteella määritellään toiminnan olennaisuus. Kotityöntekijöiden, taiteilijoiden ja luovaa tai esityksellistä työtä tekevien osalta poikkeaminen 1 momentin 1 kohdan tarkoitetusta työtuntimäärää koskevasta vaatimuksesta edellyttää lisäksi, että palkan perusteena ei ole työaika. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat

säännökset edellytyksistä, joiden perusteella 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua työtuntimäärää koskevasta vaatimuksesta voidaan poiketa.

Kyseisen lainkohdan perustelujen mukaan momentissa säädettäisiin 1 momentin 1 kohtaan liittyvistä poikkeuksista. Kyse olisi töistä tai työaloista, joissa työ- tai virkaehtosopimuksen mukainen täysi työaika on matalampi kuin 1 momentin 1 kohdassa ehdotettu 30 tuntia (eräät opetusalan tehtävät) tai joissa palkka ei perustu tehtävään työaikaan vaan suoritteiden määrään (kotityö) tai projektiin (eräät taiteilijoiden ja muiden luovien ja esityksellisten alojen työntekijöiden työ). Lisäksi asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää kokoaikatyötä hakevaksi ilmoittautumista koskevan velvoitteen työaikarajasta muissa vastaavissa työaikajärjestelyiltään epätavallisissa työtehtävissä tai tällaisilla aloilla.

Asetuksen säätäminen olisi tarpeen, sillä ehdotetussa toimeentulotuesta annetun 2 a §:n 1 momentissa tarkoitettu työtuntimäärää koskeva vaatimus koskien velvollisuutta ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi ei olisi tarkoituksenmukainen tietyillä, ehdotetussa 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetuilla aloilla.

2. Asian valmistelu

Valtioneuvoston asetus on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Asetusluonnosta valmisteltaessa on pidetty lausuntokierros. Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville tahoille: Akava ry:lle, Elinkeinoelämän keskusliitto ry:lle, Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelle, Etelä-Savon hyvinvointialueelle, Helsingin kaupungille, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:lle, Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle, Kainuun hyvinvointialueelle, Kansaneläkelaitokselle, Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueelle, Keski-Suomen hyvinvointialueelle, Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:lle, Suomen Kuntaliitto ry:lle, Kymenlaakson hyvinvointialueelle, Lapin hyvinvointialueelle, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle, Pirkanmaan hyvinvointialueelle, Pohjanmaan hyvinvointialueelle, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle, Pohjois-Savon hyvinvointialueelle, Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle, Satakunnan hyvinvointialueelle, STTK ry:lle, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:lle, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:lle, Suomen Yrittäjät ry:lle, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle, työ- ja elinkeinoministeriölle, Työttömien Keskusjärjestö ry:lle, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle. Myös muut kuin lausuntopyynnössä mainitut tahot ovat voineet antaa lausuntonsa.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Asetus olisi uusi ja se säädettäisiin hallituksen esityksessä 116/2025 vp ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin asetuksenantovaltuutuksen perusteella.

Asetuksella säädettäisiin siitä, milloin henkilön toiminta katsottaisiin ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin mukaisesti asetuksessa tarkoitetuilla aloilla siinä määrin olennaiseksi, ettei henkilön tarvitsisi ilmoittautua ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n mukaisesti kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi. Asetus koskisi työsuhteista työtä. Työnhakijaksi ilmoittautumisen velvoitteesta niiden henkilöiden kohdalla, jotka saavat toimeentuloa työllistymällä yrittäjänä tai omassa työssään, säädettäisiin hallituksen esityksen mukaan toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin 2 kohdassa.

4. Pääasialliset vaikutukset

Toimeentulotuesta annettuun lakiin esitettyjen muutosten vaikutuksia on kokonaisuutena kuvattu asiaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 116/2025 vp). Koska asetuksenantovaltuutus on osa hallituksen esitystä laiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta, myös asetuksesta aiheutuvat vaikutukset ovat osa hallituksen esityksessä arvioituja vaikutuksia.

LUONNOS

Asetuksella säädettäisiin siitä, milloin toiminta katsottaisiin ehdotetun toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin mukaisesti asetuksessa tarkoitetuilla aloilla siinä määrin olennaiseksi, ettei henkilön tarvitsisi ilmoittautua kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi. Kansaneläkelaitoksen mukaan asetuksen kohderyhmän henkilömäärää ei ole ollut valmistelun aikana mahdollista tarkalleen arvioida. Valmistelun aikana on kuitenkin arvioitu, että kohderyhmä on verrattain pieni, minkä vuoksi voidaan arvioida, että asetuksesta aiheutuvat vaikutukset ovat vähäisiä.

5. Lausuntopalaute

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella ajalla 3.10.-14.11.2025. Määräaikaan mennessä saapui XX lausuntoa. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: XXX. Lausunnot ovat julkisia ja ne löytyvät sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hankeikkunasta XXX.

Lausunnoissa todettiin, että XXX.

6. Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Opetusala. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitettu toiminnan olennaisuus muodostuisi opetusallalla. Jos toiminta olisi säännöksen perusteella katsottavissa olennaiseksi, henkilön ei tarvitsisi ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n tarkoittamalla tavalla.

Pykälää sovellettaisiin muun muassa peruskoulussa, lukiossa, ammatillisissa oppilaitoksissa, kansalaisopistoissa, aikuislukioissa, korkeakouluissa ja yliopistossa opetustyötä tekeviin henkilöihin. Yksityisissä oppilaitoksissa tehdyn opetustyön katsottaisiin myös olevan asetuksen soveltamisalan piirissä. Sen sijaan yksityisissä konsultointia ja koulutustoimintaa harjoittavan yhtiön palveluksessa tehdyn opetus- ja koulutustyön ei katsottaisi olevan asetuksen soveltamisalan piirissä, vaan niissä sovellettaisiin toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaista työaikaarajaa. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisi myös sellainen yrityksen sisäinen koulutustoiminta, jossa yritys palkkaa työntekijän kouluttamaan omaa henkilökuntaansa. Asetusta ei sovellettaisi myöskään varhaiskasvatuksen opettajiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan opetusallalla vaadittavana toiminnan olennaisuutta osoittavana työaikana pidettäisiin opetusvelvollisuuden määrää. Opetusvelvollisuus vaihtelee opetusallasta ja oppilaitoksesta riippuen tavallisimmin 16–25 viikkotunnin välillä. Toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettua velvoitetta ilmoittautua työnhakijaksi ei olisi, jos työaika olisi vähintään 75 prosenttia kyseisen opetusallan opetusvelvollisuuden mukaisesta työajasta. Työaikaa koskeva 75 % vaatimus vastaisi prosentuaalisesti toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotettua työtuntimäärää koskevaa vaatimusta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan toimintaa voisi pitää olennaisena, jos työaika olisi vähintään 30 tuntia viikossa, jos opetusallalla ei ole opetusvelvollisuutta. Tällöin henkilön tekemään työaikaan luettaisiin myös muut kuin varsinaiset opetustunnit. Jos työaika olisi vähintään 30 tuntia viikossa, toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettua velvoitetta ilmoittautua työnhakijaksi ei olisi.

2 §. Työsuhteinen kotityö, luovan ja esityksellisen työn alat sekä muut alat. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitettu toiminnan olennaisuus muodostuisi työsuhteisen kotityöntekijän eli työsuhteisessa kotityössä olevan kotonaan ulkopuoliselle työnantajalle työtä tekevän henkilön, luovaa tai esityksellistä työtä tekevän henkilön ja muun vastaavan työaikajärjestelyiltään epätavallisilla työaloilla työskentelevän henkilön kohdalla.

Pykälässä tarkoitettua kotityötä olisi työsuhteinen työ, jota henkilö tekee omassa kodissaan ulkopuolisen työnantajan lukuun. Kotityöntekijöitä on muun muassa tekstiili- ja vaatetusallalla. Kotityöntekijällä tarkoitettaisiin henkilöä, jonka työ on pääsääntöisesti urakkaluonteista ja jonka palkkaus perustuu esimerkiksi kappalemäärään tai muuhun määrälliseen tai laadulliseen työn tulokseen. Kotityötä ei olisi esimerkiksi

LUONNOS

perhepäivähoitajan työ. Kotityö tulee erottaa niin sanotusta etätyöstä, joka ei yleensä myöskään ole urakkaluontoista ja palkkaus perustuu yleensä työaikaan. Etätyöhön ei sovellettaisi kyseessä olevaa säännöstä.

Pykälää sovellettaisiin myös sellaisiin työsuhteisiin, joissa luovan ja esityksellisen työn osuus on ratkaiseva. Luovaa tai esityksellistä työtä ovat esimerkiksi muusikon, näyttelijän, tanssijan, ohjaajan ja toimittajan tehtävät.

Lisäksi pykälää sovellettaisiin muiden vastaavien työaikajärjestelyiltään epätavallisilla työaloilla työskentelevien henkilöiden kohdalla, kuten työsuhteessa olevien urheilijoiden ja valmentajien kohdalla.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan työsuhteisessa kotityössä, luovan ja esityksellisen työn aloilla ja muiden vastaavien työaikajärjestelyiltään epätavallisilla aloilla työskentelevien henkilöiden saadun palkan olisi oltava vähintään 75 prosenttia työttömyysturvalain 5 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisesta tulon määrästä kuukaudessa, jotta toiminta katsottaisiin olennaiseksi ja jotta henkilöllä ei olisi toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettua velvoitetta ilmoittautua työnhakijaksi. Palkkavaatimus vastaisi prosentuaalisesti sitä työaikaa koskevaa 75 %:n vaatimusta suhteessa työaikalain 5 §:n 1 momentin mukaiseen säännölliseen työaikaan, mistä puolestaan on ehdotettu säädettäväksi toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Työttömyysturvalain 5 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan kokoaikatyön palkan on vuonna 2025 oltava vähintään 1 430 euroa kuukaudessa. Näillä aloilla palkan olisi siis vuonna 2025 oltava vähintään 1 072,50 euroa. Lainkohdan tarkoittamaa määrää muutetaan vuosittain työntekijän eläkelain mukaisella palkkakertoimella.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan työsuhteisen kotityöntekijän, luovaa tai esityksellistä työtä tekevän henkilön ja muun vastaavan työaikajärjestelyiltään epätavallisilla työaloilla työskentelevän henkilön työajan olisi oltava vähintään 30 tuntia viikossa, jos henkilön palkka perustuu työaikaan. Kun työntekijän työaika täyttäisi säännöksessä tarkoitetun tuntirajan, hänellä ei olisi ehdotetussa toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettua velvoitetta ilmoittautua työnhakijaksi.

3 §. Voimaantulo. Asetus olisi tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan kuin toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentti, joka sisältää asetuksenantovaltuuden tämän asetuksen antamiselle.

7. Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulisi voimaan 1. päivänä helmikuuta 2026.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen toimeentulotuesta annetun lain 2 a §:n 3 momentissa tarkoitetun toiminnan olennaisuuden vaatimuksen täyttymisestä eräillä aloilla.